

PREDSTAVITEV RAZISKAVE O DOSTOPNOSTI FINANČNIH VIROV ZA PODJETJA 2013

V 2013 smo tretjič zapored izvedli raziskavo o dostopnosti finančnih virov za podjetja. Namen raziskave je pridobiti mnenje podjetij o financiranju v Sloveniji. Pri analizi smo se osredotočili na mala in srednja podjetja (MSP) in štiri dejavnosti (industrija, gradbeništvo, trgovina in storitve).

Vprašalnik v 2013 je bil enak vprašalniku v letu 2012 in je podoben vprašalniku ECB. Vprašalnik smo skrajšali v prvem delu, kjer sprašujemo o lastnostih podjetja. V drugem delu ankete, ki se nanaša na vprašanja o financiranju, smo dodali vprašanja o razlogih zavrnitve vloge ter kje in pri koliko institucijah so zaprosili za sredstva. Tretji del vprašalnika, kjer podjetja sprašujemo o pričakovanjih, je nespremenjen. Vprašalnik je priložen v prilogi 1.

Za raziskavo smo definirali reprezentativni vzorec po velikosti podjetja in dejavnosti podjetja. Enote v okviru stratuma so bile izbrane slučajno. Pri izbiri enot v vzorec smo zahtevali, da je najmanjše število enot v stratumu trideset in da mora biti število zaposlenih pri mikro podjetjih večje od štiri.

V vzorcu je bilo 2.978 podjetij. Odgovorilo je 974 podjetij, kar pomeni, da je bila stopnja odgovora 32%. Zaradi slabega odgovora mikro podjetij (17%) njihovih podatkov ne moremo uporabiti pri analizi. Podatke smo utežili in preračunali na populacijske vrednosti.

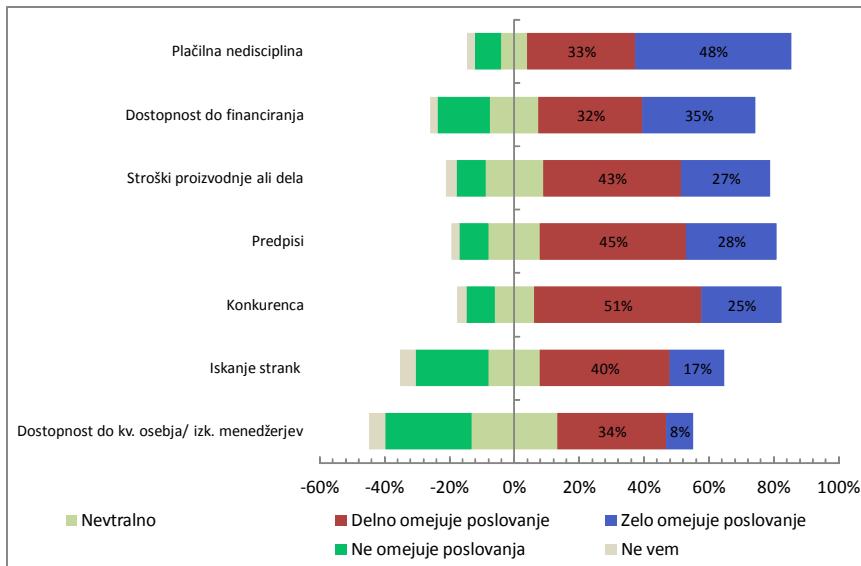
Najpomembnejše ugotovitve

- V 2013 mala in srednja podjetja (MSP) najbolj omejujejo plačilna nedisciplina, sledijo konkurenca, predpisi, stroški proizvodnje ali dela in dostopnost do financiranja.
- MSP so v 2013 manj povpraševala po zunanjih virih financiranja kot v 2012, vložila so manj vlog in pri tem so bila manj uspešna kot v 2012.
- MSP zelo negativno ocenjujejo stanje v okolju, poslovne partnerje (banke, državo, druga podjetja), medtem ko stanje svojega podjetja (dobičkonosnost in lastniški kapital) ocenjujejo bolje kot preostale dejavnike.
- MSP tudi v 2014 ne pričakujejo izboljšanja dostopnosti do virov financiranja.
- Pogoji po dejavnostih so v 2013 bolj izenačeni kot v preteklem letu, opazno je izboljšanje tudi za podjetja v dejavnosti gradbeništvo.
- Velika podjetja ocenjujejo stanje na področju financiranja podobno kot MSP.
- Skupna finančna vrzel se je v celotnem obdobju povečevala za vsa podjetja, razen v 2013, ko se je za velika in mala podjetja znižala.

Vpliv na poslovanje

Plačilna nedisciplina (81 %) je za MSP dejavnik, ki najbolj omejuje njihovo poslovanje¹. Sledijo mu konkurenca (76 %), predpisi (73 %), stroški proizvodnje ali dela (70 %) in dostopnost do financiranja (67 %).

Slika 1: Najbolj pereči problemi za MSP v Sloveniji

Vir: Anketa BS.

Če razvrstimo vpliv na poslovanje samo po najbolj omejujočem dejavniku (moder stolpec, slika 1) **med 2013 in 2012²** ni bistvenih razlik. Na prvem mestu je plačilna nedisciplina, sledi dostopnost do financiranja, stroški proizvodnje ali dela in predpisi.

Tabela 1: Mesto posameznega dejavnika za MSP od 2011 - 2013

dejavnik/mesto	2011*	2012	2013
Plačilna nedisciplina	-	1	1
Dostopnost do financiranja	1	2	2
Stroški proizvodnje ali dela	4	3	4
Predpisi	6	4	3
Konkurenca	3	5	5
Iskanje strank	2	6	6
Dost. kval. osebja ali izkušenih menedžerjev	7	7	7

Vir: Anketa BS. Podatki za 2011 so vključevali tudi kategorijo "ostalo".

Kot je razvidno iz tabele 2, je za MSP v **vseh dejavnostih** plačilna nedisciplina najbolj omejujoč dejavnik, drugi je dostopnost do financiranja, razen za storitvene dejavnosti, ki so na drugo mesto postavile stroške proizvodnje ali dela.

¹ Upoštevamo odgovore zelo in delno omejuje poslovanje.

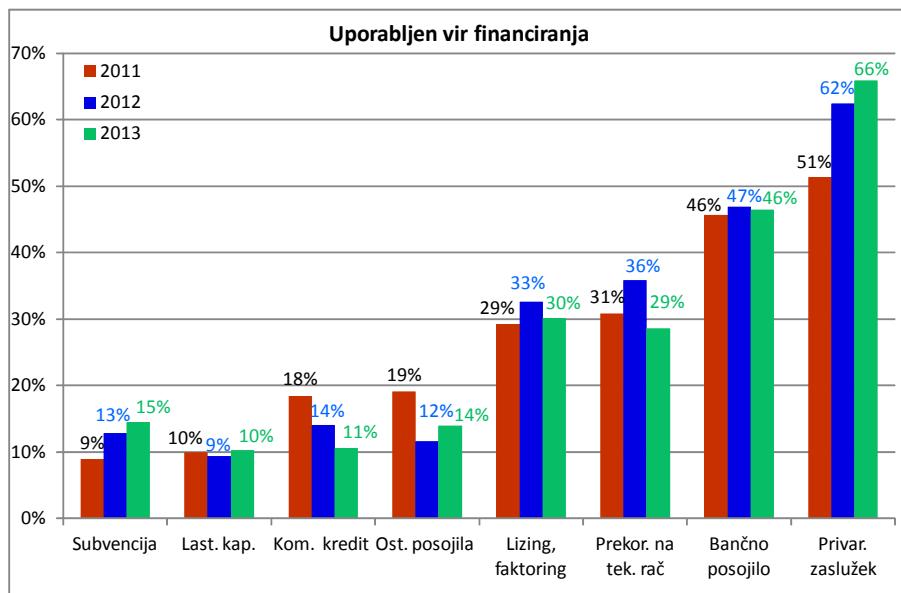
² Primerjava med letoma 2013 (2012) in 2011 je otežena. Po 2011 smo v vprašalnik dodali dejavnik plačilna nedisciplina in ponudili možnost, da podjetja za vsak dejavnik izberejo kakšen vpliv ima na poslovanje (zelo, delno, nevtralno, ne vpliva). V 2011 so podjetja lahko izbrala samo najbolj omejujoč dejavnik, se pravi modri stolpec v sliki 1. Po najbolj omejujočem dejavniku stvar tudi razvrstimo in s tem dosežemo medletno primerljivost.

Pregled virov financiranja v podjetjih

Podjetja za svoje financiranje uporabljajo notranje ali zunanje vire financiranja. Notranji viri financiranja so privarčevani zaslužek ali prodaja sredstev, lastniški kapital, vsi ostali pa so zunanji viri financiranja, od tega nas posebej zanimata bančna vira zunanjega financiranja - bančno posojilo in prekoračitev tekočega računa.

V Sloveniji se MSP večinoma financirajo s privarčevanimi zaslužki, bančnima viroma in lizingom, razlike med leti so majhne. Povečuje se uporaba notranjih virov. V 2013⁴ so bili najpomembnejši viri financiranja privarčevani zaslužek, prodaja sredstev (66 %), bančno posojilo (46 %), lizing, odkup kratkoročnih terjatev in faktoring (30 %) in prekoračitev na tekočem računu (29 %). Dolžniško financiranje podjetij je nepomembno.

Slika 2: Uporabljeni viri financiranja MSP med leti 2011⁵ – 2013.

Vir: Anketa in preračun BS.

Storitvena MSP (33 %) se večinoma financirajo s privarčevanimi zaslužki (70 %), manj kot ostale dejavnosti pa z bančnim posojilom (33 %). V 2013, glede na preteklo leto, se je v gradbeništvu zelo povečala uporaba bančnega posojila (15% točk) in privarčevanega zaslužka (7% točk). Gradbeništvo (6 %) nima enakega dostopa do subvencij in subvencioniranih posojil kot ostale panoge: trgovina (15 %), storitve (14 %) in industrija (20 %).

Velika podjetja uporabljajo enake vire financiranja kot MSP: privarčevane zaslužke in prodajo sredstev (71 %), bančna posojila (59 %), lizing (40 %) in prekoračitev na tekočem računu (38 %).

V evroobmočju so viri financiranja MSP drugačni. Najpomembnejši vir financiranja MSP je financiranje z bančnimi viri: prekoračitev na tekočem računu (40 %) in bančno posojilo (34 %), sledijo lizing, odkup kratkoročnih terjatev in faktoring (34 %) in komercialni krediti (30 %). **Bistveni razliki sta v večjem pomenu privarčevanega zaslužka in prodaje sredstev v Sloveniji (66 %) kot v evroobmočju (26 %) in v uporabi komercialnih kreditov (Slovenija: 11%; evroobmočje: 30 %).**

⁴ V 2013 in 2012 smo podjetja že na začetku vprašali ali so zaprosila za zunanji vir financiranja. Če niso, smo jih vprašali o razlogu zakaj jih niso in končali anketo. V letu 2011 so na to vprašanje odgovarjala vsa podjetja.

⁵ Zaradi primerjave z anketo v 2011 smo popravili podatke za leti 2013 in 2012, tako da smo med privarčevani zaslužek dodali odgovore tistih, ki niso zaprosila za zunanje financiranje (vprašanje 5) in so pri tem navedla, da imajo dovolj notranjih virov (vprašanje 6). Pri izračunu strukture smo upoštevali vsa podjetja, ker so v 2011 na to vprašanje odgovarjala vsa podjetja.

Povpraševanje (potrebe) po virih financiranja

Povpraševanje po virih financiranja je opredeljeno v dveh vprašanjih. V Sloveniji obstaja precej velik delež podjetij, ki ne zaprosi za zunanje vire financiranja (glej tabelo 4). **MSP ne zaprosijo za zunanje vire financiranja, ker imajo dovolj notranjih virov.** Ta razlog je navedlo 48 % MSP, kar je za 6% točk manj kot v letu 2012. Pomembnejše postajajo omejitve zunanjega financiranja (med modrima črtama v tabeli 5): v 2013 jih je izbralo za 9% točk več podjetij kot v 2012.

Tabela 5: Razlogi, da podjetja niso zaprosila za zunanje financiranje

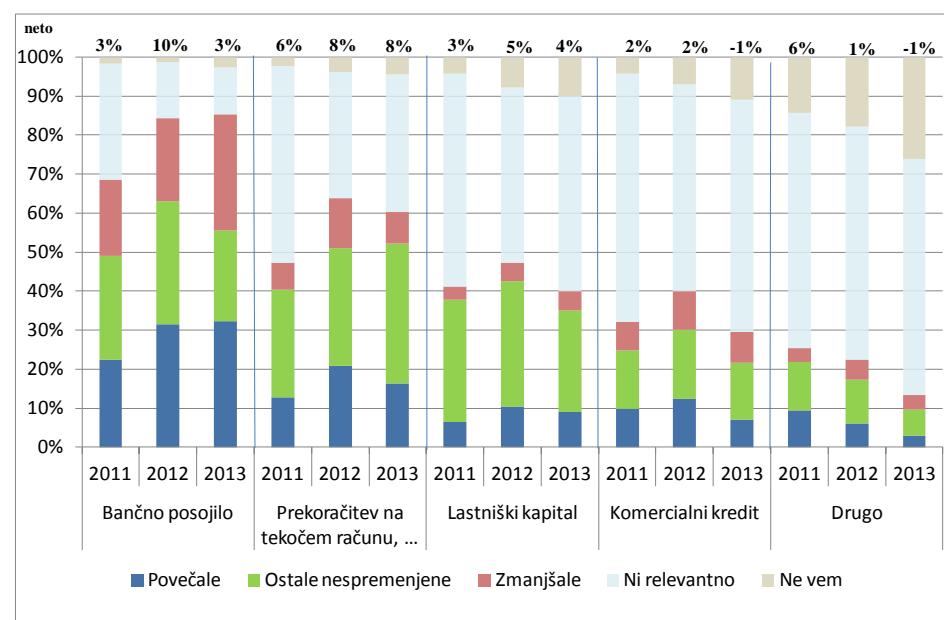
NISO zaprosili za zunanje vire financiranja	Veliko	MSP	Srednje	Malo
	36%	48%	46%	49%
Razlog, da niste zaprosili za zunanje financiranje ?				
Imamo dovolj notranjih virov (privarčevani zaslужek, prodana sredstva).	68%	48%	63%	45%
Investicijski projekt je bil odložen.	0%	6%	2%	7%
Zaradi možne zavrnitve prošnje za zunanje financiranje.	3%	6%	2%	7%
Postopek za odobritev zunanjega financiranja preveč kompleksen.	3%	3%	3%	3%
Stroški financiranja so previsoki.	0%	6%	2%	7%
Zahteve bank po zavarovanju posojila so bile nesprejemljive.	6%	12%	9%	13%
Podjetje je bilo dokapitalizirano.	9%	1%	0%	1%
Ostalo	10%	17%	18%	16%

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki niso zaprosila za zunanje financiranje.

Od podjetij, ki so zaprosila za zunanje financiranje pa nas zanima, kako so se njihove potrebe po financiranju spremenile.

V 2013 v primerjavi z 2012 so MSP najbolj povečala neto⁶ povpraševanje (potrebe) po prekoračitvi na tekočem računu (8% točk). Za manj so se povečale potrebe po lastniškem kapitalu (4% točk) in posojilu (3% točke). Potrebe po komercialnih kreditih so ostale nespremenjene, po drugih oblikah zunanjega financiranja⁷ (drugo) pa so se zmanjšale.

Slika 3: Sprememba v povpraševanju po zunanjem financiranju

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

⁶ V grafikon smo dodali podatke o neto spremembi, ki meri razliko med odgovori povečal in odgovori zmanjšal.

⁷ Drugo zajema posojilo povezanega podjetja ali lastnikov, posojilo družine in prijateljev, lizing, faktoring, subvencije itd.

BS z anketo bank o povpraševanju po posojilih nefinančnih družb⁸ (v nadaljevanju anketa bank), spremja stran posojilodajalca. Podatki iz ankete bank, ki se nanašajo na prvo polovico leta 2013, kažejo na veliko stopnjo presežnega povpraševanja vseh podjetij po posojilih (41,2 %). Podatki med anketama niso popolnoma primerljivi. V anketi podjetij sprašujemo po potrebah po določenih virih financiranja, kar pa ne pomeni, da so podjetja dejansko zaprosila za vir. Druga razlika med anketama je, da so podatki v anketi bank vrednostni, v anketi podjetij pa uporabljamo število podjetij. Poleg tega v anketi podjetij obravnavamo MSP (mikro in velika podjetja niso zajeta) in ne upoštevamo vseh dejavnosti.

V 2013 je **gradbeništvo** znižalo povpraševanje po vseh virih financiranja, razen za bančno posojilo, medtem ko so bile v preteklem letu potrebe po vseh oblikah zunanjega financiranja v tej dejavnosti najvišje.

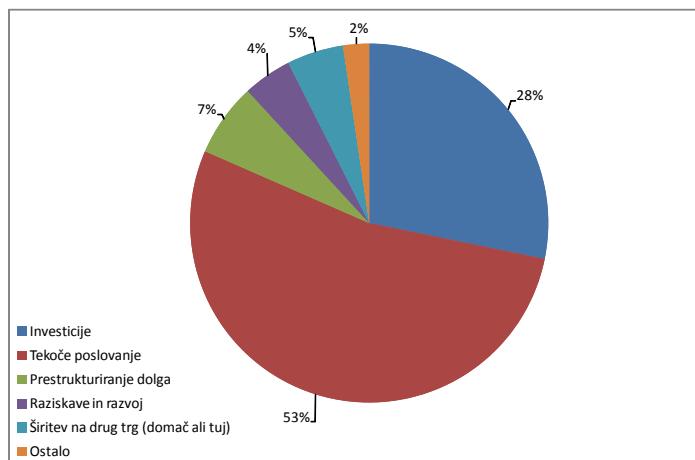
Velika podjetja so v 2013 neto povečala povpraševanje po vseh virih, najbolj po bančnem posojilu (27% točk), lastniškem kapitalu (16% točk), potrebe po ostalih virih financiranja pa so se povečale za manj: komercialni krediti (9% točk) in drugo (2% točki).

V **evroobmočju** so MSP poročala o povečanju potreb po zunanjem financiranju. Najbolj so se povečale neto potrebe po prekoračitvi na tekočem računu (9% točk), bančnem posojilu (5% točk), komercialnem kreditu (4% točk) in drugem financiranju (3% točk).

Namen porabe sredstev

MSP so sredstva namenila predvsem za tekoče poslovanje (53%) in investicije (28%). Preostali nameni so bili manj pomembni, kar je razvidno iz spodnjega grafikona. Razlik med letoma 2013 in 2012 ni.

Slika 4: Namen porabe sredstev MSP

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

Anketa bank je za prvo polovico leta 2013 dala podobno sliko kot anketa podjetij; delež povpraševanja po posojilih za tekoče poslovanje je bil po podatkih bank 46,9 %, delež posojil za investicije 27,0 % in delež za posojila za prestrukturiranje 20,0 %.

Po **dejavnostih** izstopata gradbeništvo in trgovina, ki več sredstev namenita za tekoče poslovanje v primerjavi s povprečjem (tabela 6) ter industrija in storitve, ki namenita več sredstev za investicije.

⁸ Ankete o povpraševanju po posojilih nefinančnih družb po dejavnostih so objavljene na: <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?MapaId=223>.

Tabela 6: Uporaba sredstev v MSP po dejavnostih.

Kaj je (bil) poglaviten namen uporabe sredstev?	MSP				
	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj
Investicije	100%	100%	100%	100%	100%
Tekoče poslovanje	39%	11%	17%	32%	28%
Prestrukturiranje dolga	39%	67%	70%	51%	53%
Raziskave in razvoj	9%	11%	3%	5%	7%
Širitev na drug trg (domač ali tuj)	7%	0%	3%	5%	4%
Ostalo	6%	4%	3%	6%	5%
	1%	7%	3%	1%	2%

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

Velika podjetja so sredstva porabljala zelo podobno kot MSP, največ jih je namenilo za tekoče poslovanje (56 %) in investicije (34 %).

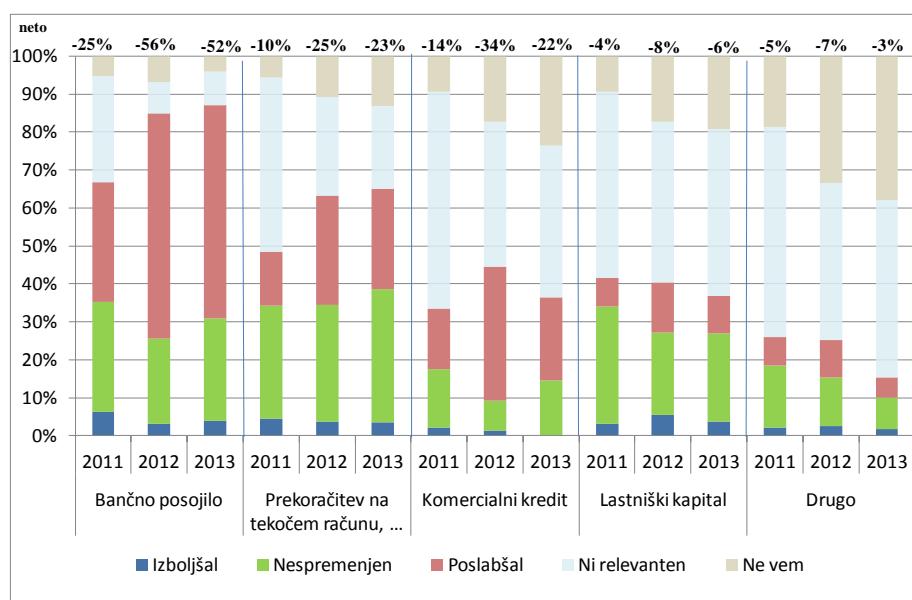
Ponudba (dostopnost) zunanjega financiranja in dejavniki, ki vplivajo nanj

Kot ponudbo zunanjega financiranja razumemo odgovore podjetij o dostopnosti financiranja. Dostopnost do zunanjega financiranja je pomembna s stališča financiranja podjetja, odvisna pa je od številnih dejavnikov, ki vplivajo na zunanje financiranje. Dejavnike lahko razdelimo na gospodarsko stanje v državi in dejavnike, ki so odvisni od samega podjetja ter na odnos poslovnih partnerjev in posojilodajalcev do podjetja.

Dostopnost do zunanjega financiranja

V 2013 MSP ocenjujejo dostopnost do zunanjega financiranja podobno kot v letu 2012 in bistveno slabše kot v letu 2011. Dostopnost se je neto najbolj poslabšala na bančnih virih (na bančnem posojilu za 52% točk in prekoračitvi na tekočem računu za 23% točk) in komercialnih kreditih (za 22% točk).

Slika 5: Spremembu dostopnosti do zunanjega financiranja MSP

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

Po dejavnostih izstopa **gradbeništvo**, ki ocenjuje dostopnost do vseh dejavnikov slabše od povprečja. Največja razlika je pri lastniškem kapitalu (v gradbeništvu neto poslabšanje za 18% točk).

Velika podjetja so odgovarjala podobno: neto poslabšanje za vse dejavnike, za bančno posojilo (45% točk), prekoračitev na tekočem računu (25% točk) in komercialni kredit (16% točk). Največja razlika je v dostopnosti lastniškega kapitala, kjer so velika podjetja veliko bolj pesimistična kot MSP: neto poslabšanje za 16% točk.

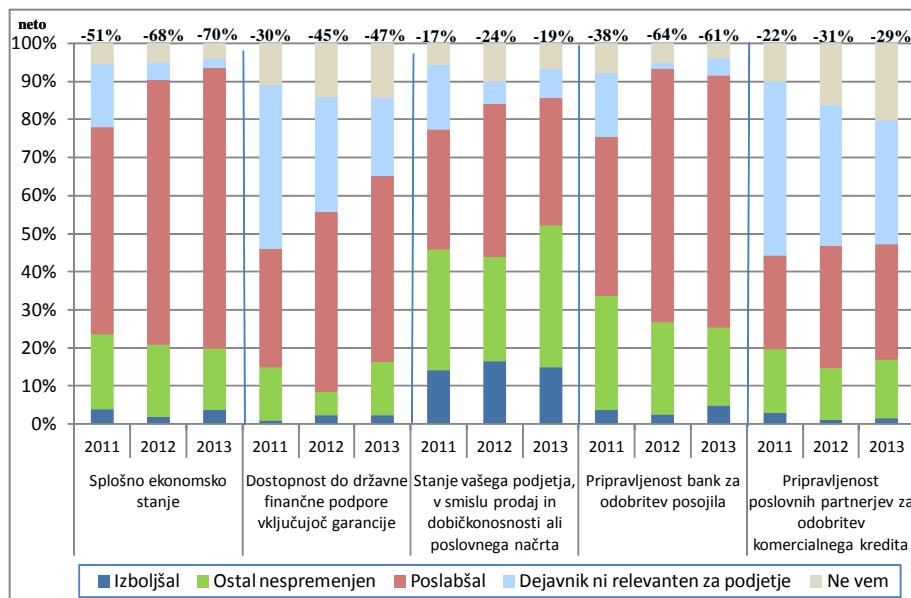
Podjetja v **evroobmočju** enako kot v Sloveniji negativno ocenjujejo dostopnost do financiranja, razen za drugo zunanje financiranje (drugo). Na splošno je v evroobmočju manjše število podjetij izbralo, da se je situacija v zadnjih 6 mesecih poslabšala, prav tako ni bistvene razlike med poslabšanjem pri bančnem posojilu (neto 11% točk) in prekoračitvijo na tekočem računu (neto 12% točk).

Dejavniki, ki vplivajo na zunanje financiranje

MSP najmanj negativno ocenjujejo dejavnike, ki so neposredno povezani z njihovim poslovanjem. Ocenjujejo, da sta se v 2013 kreditna zgodovina in lastni kapital podjetja izboljšala (neto 5% točk), medtem ko se je stanje podjetja (v smislu dobičkonosnosti) poslabšalo za manj kot so se poslabšali ostali dejavniki (neto 19% točk).

Precej slabše MSP ocenjujejo splošno ekonomsko stanje, banke, državo in poslovne partnerje, kjer se je po mnenju večine vprašanih situacija zelo poslabšala. Za MSP se je neto najbolj poslabšalo splošno ekonomsko stanje (70 %), pripravljenost bank za odobritev posojila (61 %), sledi dostopnost do državne finančne podpore (47 %) in pripravljenost poslovnih partnerjev za odobritev komercialnega kredita (29 %).

Slika 6: Vpliv različnih dejavnikov na dostopnost do zunanjega financiranja MSP

Vir: Anketa BS. MSP, ki so zaprosila za zunanje financiranje.

V 2013 **gradbeništvo** podobno ocenjuje dejavnike kot preostale panoge, sicer še vedno bolj negativno, vendar se je struktura približala ostalim trem panogam – bolje ocenjujejo dejavnike, ki so povezani z njihovim poslovanjem in slabše preostale dejavnike.

Stanje je za **velika podjetja** podobno kot za MSP. Tudi velika podjetja pozitivno ocenjujejo kreditno zgodovino in lastni kapital ter za razliko od MSP tudi stanje podjetja v smislu prodaj in dobičkonosnosti ali poslovnega načrta. Ostale dejavnike ocenjujejo zelo podobno kot MSP.

V evroobmočju je situacija podobna kot v Sloveniji, vendar na splošno ocenjujejo dejavnike manj negativno.

Vložene zahteve za financiranje in njihova uspešnost

V 2013⁹ se je nadaljevalo padanje števila vloženih zahtev. Najbolj se je znižalo število vlog (povpraševanje) za drugo zunanje financiranje¹⁰ (3% točke) in bančno posojilo (2% točki).

Tabela 7: Vložene zahteve za posamezne vire financiranja MSP med 2011 – 2013.

Vložena zahteva	2011	2012	2013
Bančno posojilo	46%	42%	40%
Prekoračitev na tekočem računu	29%	24%	23%
Komercialni kredit	15%	7%	6%
Drugo zunanje financiranje	15%	15%	12%

Vir: Anketa in preračun BS.

Po podatkih bank iz ankete bank se je v prvi polovici 2013 obseg povpraševanja po posojilih podjetij skrčil za 17 %.

Velika podjetja so v 2013 povečala število vloženih vlog za vse vrste zunanjega financiranja, razen za bančna posojila, kjer je število vlog ostalo enako (59 %). Najbolj se je povečalo število vlog za prekoračitev na tekočem računu (9% točk), drugo zunanje financiranja (4% točke) in komercialne kredite (3% točke).

MSP v **dejavnosti storitve** manj povprašujejo po bančnih virih financiranja, kot v preostalih dejavnostih.

Tabela 8: Vložene zahteve za posamezne vire financiranja v 2013.

Vložena zahteva 2013	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj
Bančno posojilo	46%	43%	47%	29%	40%
Prekoračitev na tekočem računu	25%	25%	30%	16%	23%
Komercialni kredit	9%	4%	8%	3%	6%
Drugo zunanje financiranje	12%	7%	13%	15%	12%

Vir: Anketa in preračun BS.

Na področju **evroobmočja** je za bančno posojilo zaprosilo 25 %, za prekoračitev na tekočem računu 23 %, komercialne kredite 17 % in drugo zunanje financiranje 14 % MSP. Poglavitni razlog zakaj podjetje ne zaprosi za zunanji vir financiranje je, tako kot v primeru Slovenije, v zadostnih notranjih virih, prav tako le malo podjetij zahteve ni vložilo zaradi možne zavrnitve (okoli 7 %).

Uspešnost vloženih zahtev

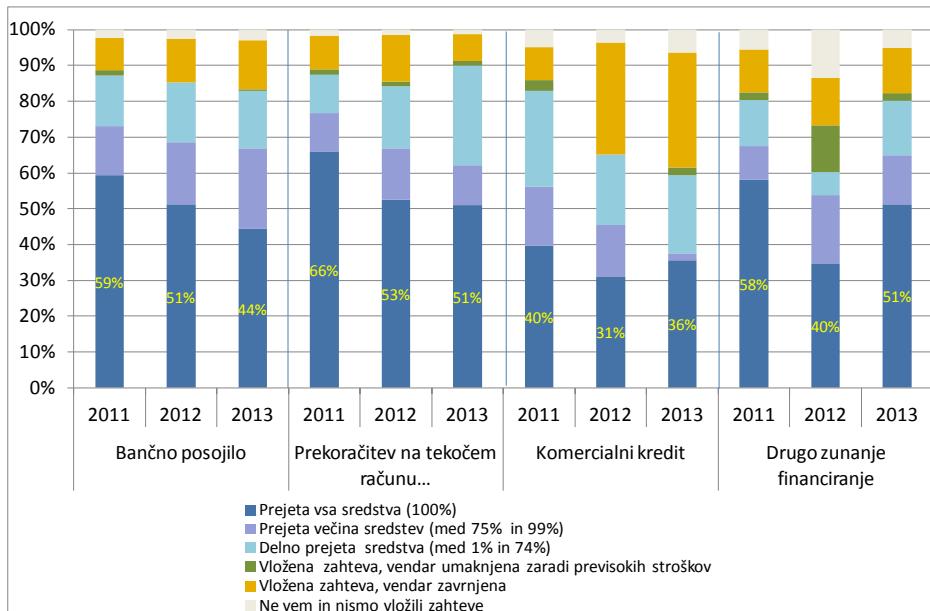
V 2013 je bila celotna uspešnost vloženih zahtev (podjetje dobi vsaj del sredstev) za bančno posojilo in komercialne kredite nižja kot je bila v 2012, medtem ko je bila za prekoračitev na tekočem računu in drugo zunanje financiranje višja.

⁹ Vprašalnik smo v 2013 (2012) spremenili. V 2011 so na to vprašanje odgovarjala vsa podjetja. Zaradi primerljivosti z 2011 smo podatek o vloženih zahtevah preračunali na celotno populacijo.

¹⁰ Drugo zunanje financiranje vključuje ostalo zunanje financiranje (drugih posojilodajalcev, lizing, ...).

Popolna uspešnost (podjetje dobi vsa sredstva) se je znižala za bančne vire, za druge vire pa se je povisala. Popolna uspešnost MSP se je za bančna posojila znižala za 7% točk, za prekoračitev na tekočem računu pa za 2% točki.

Slika 7: Uspešnost vloženih zahtev (MSP)

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

V 2013 je število zavrnjenih vlog višje kot v 2012 za bančna posojila ter komercialne kredite in nižje za prekoračitve na tekočem računu ter drugo zunanje financiranje. Na bančnih posojilih se je število zavrnjenih vlog povišalo za 2% točki (iz 12 % na 14 %), medtem ko se je na prekoračitvi na tekočem računu znižalo za 6% točk. V tem obdobju se je število zavrnjenih vlog pri komercialnih kreditih povečalo za 1% točko in za drugo zunanje financiranje znižalo za 3% točke.

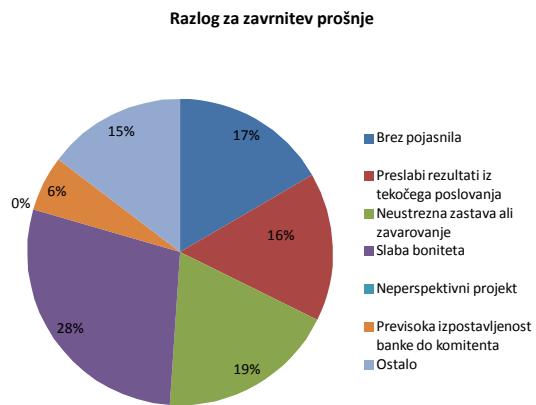
Pogoji pri pridobitvi bančnih virov so se v 2013 po dejavnostih izenačili. Industrijskim MSP, ki so bila v 2012 najbolj uspešna pri pridobitvi bančnih sredstev je v 2013 uspešnost padla. Popolna uspešnost je tako za bančno posojilo padla za 31% točk in za prekoračitev na tekočem računu za 20% točk. Pri bančnem posojilu se je to delno nadomestilo z večjim deležem delno prejetih sredstev (za 16% točk). V 2013 se je uspešnost pridobitve zunanjih virov financiranja izboljšala za gradbena MSP. V 2013 je največ zavrnjenih vlog za bančno posojilo v industriji (17 %), sledijo storitve (14 %), trgovina in gradbeništvo (11 % oz. 10 %). V gradbeništvu se je število zavrnjenih vlog znižalo za 16% točk.

V 2013 v primerjavi z 2012 se je celotna uspešnost pri pridobitvi sredstev za **velika podjetja** znižala samo za bančna posojila, medtem ko se je uspešnost za preostale vire financiranja povečala. Celotna uspešnost pri bančnem posojilu se je znižala iz 86 % v 2012 na 81 % v 2013, pri prekoračitvi tekočega pa iz 99 % na 92 %. Pri velikih podjetjih je bilo v 2013 na bančnem posojilu zavrnjenih več vlog (14 %), kot pa v 2012 (7 %), na prekoračitvi na tekočem računu pa je bilo zavrnitev 8%.

V evroobmočju je v proučevanem obdobju popolna uspešnost zunanjega financiranja veliko boljša kot v Sloveniji. Tako je popolna uspešnost vlog za bančna posojila ter za komercialni kredit 65 %, za prekoračitev na tekočem računu 61 % in za drugo zunanje financiranje 83 %. Število zavrnjenih vlog za bančno posojilo in prekoračitev na tekočem računu pa se je iz 11 % povečalo na 12 %.

MSP so v 2013 kot najpomembnejša razloga za zavrnitve vlog navedla slabo bonitetu (28 %) in neustrezno zastavo ali zavarovanje (19 %).

Slika 8: Razlogi za zavrnitev prošnje

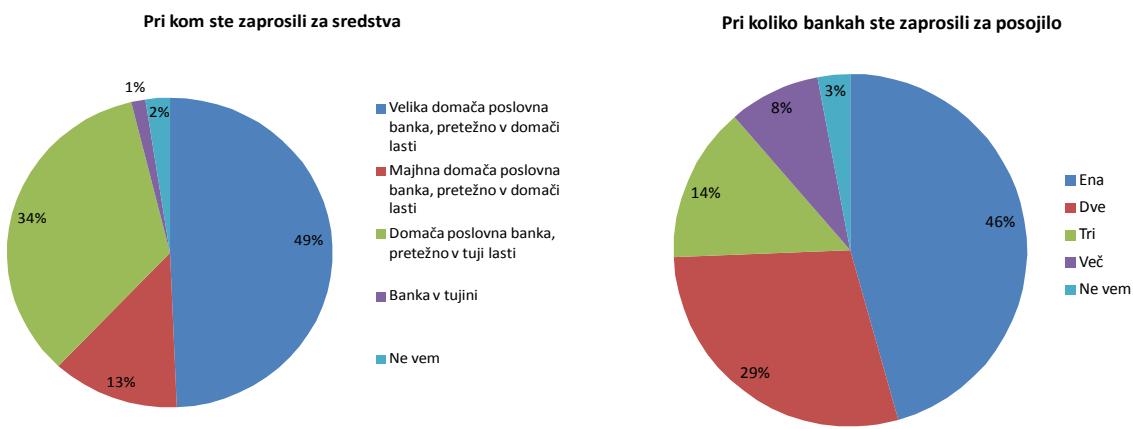
Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje.

Po podatkih iz ankete bank¹¹ so bili razlogi zavračanja vlog: drugo (26 %), nestrinjanje stranke s pogoji (19 %), slaba boniteta komitenta (18 %), neustrezno zavarovanje (17 %), neperspektiven projekt (5 %), previsoka izpostavljenost do komitenta (14 %) in kreditna nesposobnost komitenta (2 %).

Večina MSP se je zadolžila pri velikih domačih bankah (50 %) in pri domačih bankah v tujih lastih (34 %)¹². Po podatkih iz ankete bank so se podjetja v prvi polovici 2013 zadolževala pri velikih domačih bankah (55 %), majhnih domačih bankah (11 %) in bankah v večinskih tujih lastih (34 %).

Največ MSP je za sredstva zaprosilo pri eni banki (46 %), pri dveh 29 %, pri treh 14 %, medtem ko je pri več kot treh zaprosilo 8 % podjetij.

Slika 9: Institucije, kjer so podjetja zaprosila za sredstva in število institucij

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje v bančnem sistemu.

¹¹ V tem primeru ne moremo primerjati rezultatov, ker v anketi podjetij o razlogih za financiranje sprašujemo v dveh vprašanjih (6 in 12).

¹² Definicija bank je enaka tisti, ki jo uporablja FST v anketi bank.

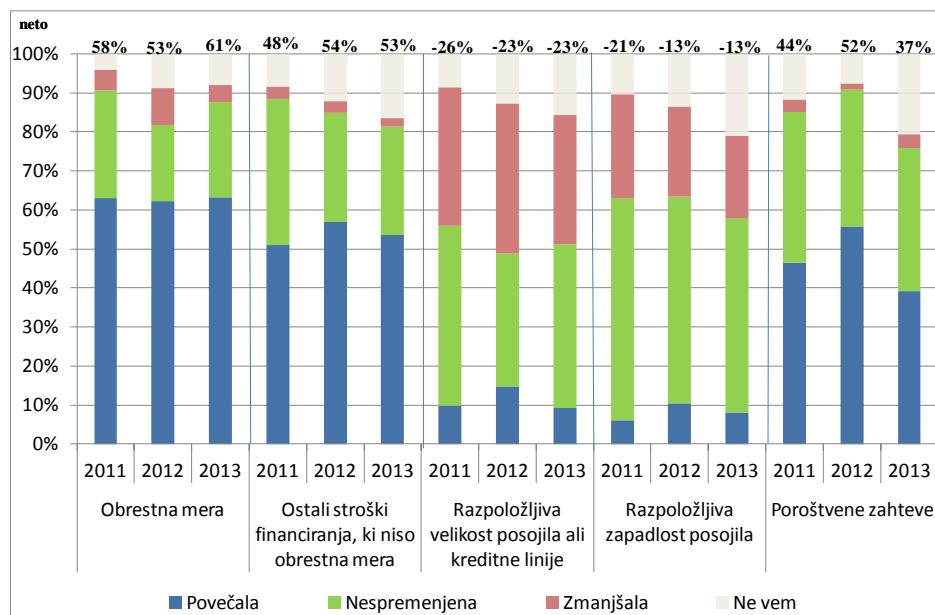
Pogoji financiranja

Pogoje financiranja razdelimo na cenovne (obrestna mera in ostali stroški), ter necenovne (velikost posojila, poroštva, ročnost). Na vprašanje so odgovarjala podjetja, ki so za sredstva zaprosila v bančnem sistemu.

Večina MSP meni, da so se v 2013 cenovni pogoji zunanjega financiranja poslabšali, medtem ko so bili glede necenovnih pogojev mnenja deljena. Tako jih večina meni, da sta zapadlost posojila in velikost posojila ostali nespremenjeni, poroštvene zahteve pa so se povečale.

V 2013 velikih razlik med dejavnostmi ni, opazno je izboljšanje na področju gradbeništva.

Slika 10: Pogoji financiranja za MSP

Vir: Anketa BS. MSP, ki so vložila vlogo za financiranje v bančnem sistemu.

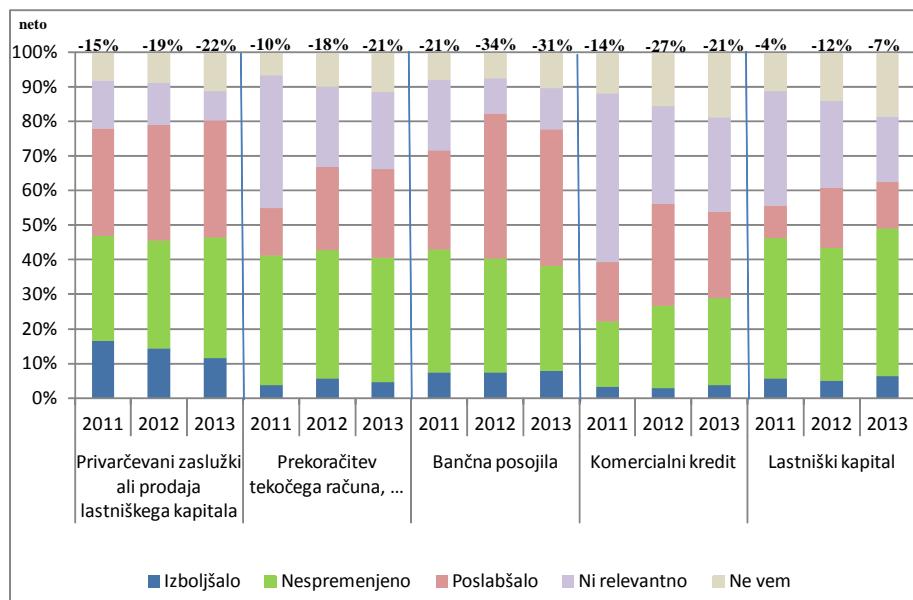
Velika podjetja so odgovorila zelo podobno kot MSP: cenovni pogoji so se v 2013 poslabšali, pri necenovnih pa se je zmanjšala razpoložljiva velikost posojila, povečale so se poroštvene zahteve, zapadlost pa je ostala nespremenjena.

V evroobmočju so se po mnenju MSP povišale obrestne mere (neto 19% točk) in ostali stroški financiranja (neto 43% točk), medtem ko so necenovni pogoji ostali nespremenjeni.

Pričakovanja glede dostopnosti do zunanjega financiranja

Tudi v 2013 podjetja pričakujejo poslabšanje dostopnosti vseh oblik financiranja. Razlik med letoma 2013 in 2012 ni. Največje poslabšanje predvidevajo za bančna posojila (neto 34% točk), komercialne kredite (21% točk), privarčevane zaslužke (22% točk), prekoračitve tekočega računa (21% točk) in lastniški kapital (7% točk).

Slika 11: Pričakovanja glede financiranja MSP

Vir: Anketa BS.

Po dejavnostih so odgovori podobni, tudi **gradbeništvo** ne izstopa več tako kot v preteklem letu, ko je ocenjevalo prihodnje dogajanje veliko bolj negativno kot MSP v preostalih panogah.

V 2014 tudi **velika podjetja** pričakujejo poslabšanje dostopnosti do financiranja za vse dejavnike zunanjega financiranja, medtem ko za dejavnike notranjega financiranja ocenjujejo, da bodo ostala nespremenjena (privarčevane zaslužke) oziroma se bodo izboljšala (lastniški kapital).

V **evroobmočju** večina podjetij pričakuje v naslednjih šestih mesecih (oktober 2013 - marec 2014), da bodo razmere pri bančnem financiraju ostale nespremenjene, za notranje vire financiranja pa pričakujejo izboljšanje razmer.

Sestavljen kazalec finančne vrzeli po metodologiji ECB

ECB¹³ pri pripravi kazalca izhaja iz vprašanj o potrebah (povpraševanju) po posameznih dejavnikih in njihovi dostopnosti (ponudbi). V izračunu kazalca ne upoštevamo financiranja z dolžniškimi papirji, ker je za slovenska podjetja nepomembno.

Končni kazalec dobimo tako da:

1. izračunamo spremembo finančni vrzeli za vsak posamezen dejavnik¹⁴ na nivoju podjetja (glej sliko 13);
2. nato te podatke združimo (povprečje) v enotni kazalec za podjetje (glej tabelo 9);
3. na podlagi enotnega kazalca za podjetje izračunamo skupni kazalec (povprečje) in kazalec po velikosti podjetja (glej sliko 14).

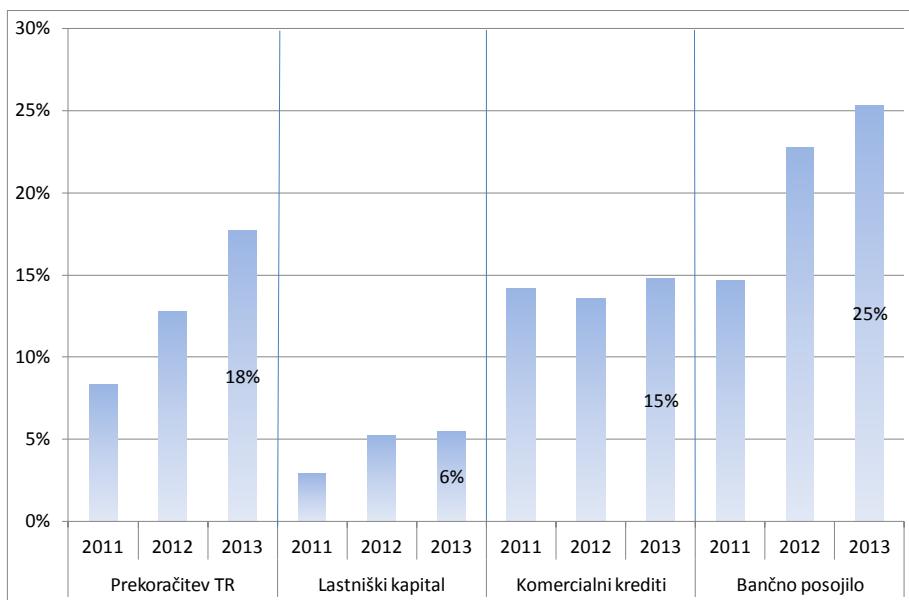
¹³ Članek je objavljen na: <https://www.bis.org/ifc/publ/ifcb36s.pdf>.

¹⁴ Za izračun definiramo utež 1 (-1) za povečanje/zmanjšanje finančne vrzeli (obe strani), utež 0,5 (-0,5) za enostransko povečanje/zmanjšanje finančne vrzeli in 0 za neutralno spremembo. Obojestranska sprememba finančne vrzeli pomeni, da so se istočasno povečale/zmanjšale potrebe in zmanjšala/povečala dostopnost, enostranska sprememba uteži pa pomeni, da so se potrebe oziroma dostopnost spremenile v taki smeri, da so se pogojii financiranja poslabšali/izboljšali. Pri izračunu se upošteva pogoj, da se dejavnik izračunava samo za podjetja, ki so označila, da je posamezen dejavnik relevanten za njih.

Kazalec finančne vrzeli nam omogoči, da lahko ocenimo omejitve financiranja za podjetja. Težja dostopnost do virov financiranja vpliva na tekoče poslovanje, investicije, raziskave in razvoj podjetja in s tem na gospodarsko aktivnost.

Neto finančna vrzel, kaže neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem po finančnih sredstvih. Izračunamo jo kot razliko med deležem podjetij, ki se jim je finančna vrzel povečala in tistimi podjetji, ki se jim je finančna vrzel zmanjšala. Pri tem smo upoštevali samo podjetja, ki se jim je finančna vrzel spremenila na obeh straneh¹⁵. Neto finančna vrzel (obe strani) za posamezni dejavnik je prikazana na sliki 1. Po mnenju podjetij se **od 2011 neto finančna vrzel povečuje za bančna posojila in prekoračitve na TR, za lastniški kapital se je stabilizirala v 2012, medtem ko je za komercialne kredite v vsem obdobju približno enaka.**

Slika 12: Neto finančna vrzel (obe strani) 2011 – 2013

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so ali imela izkušnjo z uporabo dejavnika v tekočem ali preteklem obdobju.

Izračunali smo tudi **povprečni kazalnik** za vse dejavnike za posamezno podjetje in število podjetij, ki so imela ta dejavnik večji od 0 - finančna vrzel se je povečevala, enak 0 (stanje je za podjetja nespremenjeno) in manjši od 0 – finančna vrzel se je zmanjšala.

Povprečni kazalec neto finančne vrzeli se je v izrazito povečal v letu 2012, v 2013 pa se je malo znižal, zaradi večjega števila podjetij, ki so izbrala, da se je finančna vrzel zmanjšala.

Tabela 9: Povprečni kazalec finančne vrzeli 2011 - 2013

	2011	2012	2013
Povečanje finančne vrzeli (utež > 0)	37%	56%	53%
Nespremenjeno (utež = 0)	31%	30%	25%
Zmanjšanje finančne vrzeli (utež < 0)	13%	8%	12%
Neto finančna vrzel	24%	48%	41%

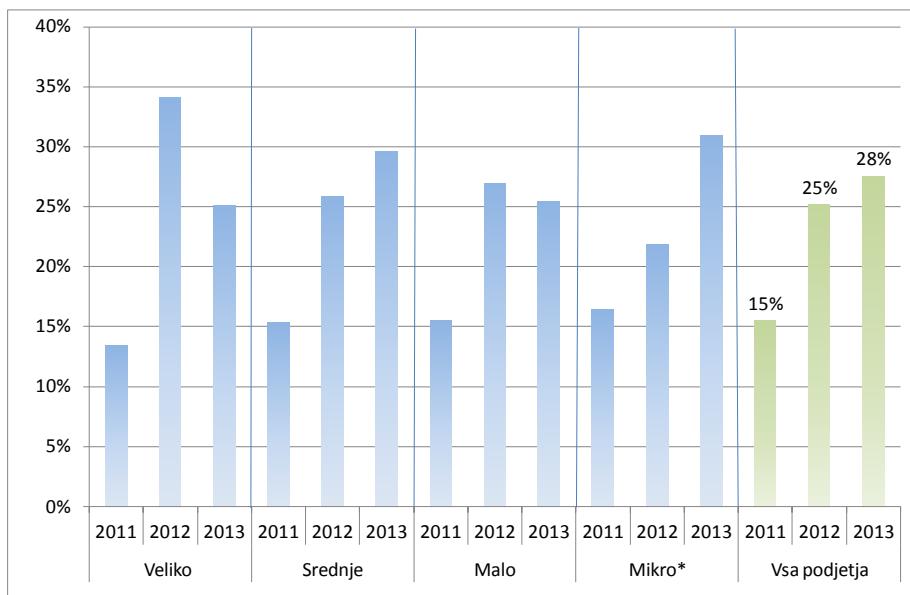
Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so ali imela izkušnjo z uporabo dejavnika v tekočem ali preteklem obdobju.

¹⁵ Sprememba finančne vrzeli (obe strani, utež 1) pomeni, da so se na strani povečanja finančne vrzeli podjetja odgovorila, da so se potrebe po posameznem dejavniku povečale, dostopnost pa se je zmanjšala. Obratno velja za zmanjšanje finančne vrzeli, povpraševanje se je zmanjšalo, dostopnost izboljšala.

Skupen kazalec finančne vrzeli izračunamo tako, da vzamemo povprečni kazalnik za vse dejavnike za posamezno podjetje in nato izračunamo povprečje za vsa podjetja, ki so imela izkušnje z uporabo dejavnikov v tekočem ali preteklem obdobju. Kazalec izračunamo tudi za posamezni velikostni razred, rezultati so prikazani na sliki 2. Prikazujemo tudi podatke za mikro podjetja, ki pa so zaradi malega števila odgovorov nezanesljivi.

Skupna finančna vrzel se je v celotnem obdobju povečevala za vsa podjetja, srednja in mikro, za velika in mala podjetja pa se je v 2013 znižala.

Slika 13: Skupna finančna vrzel (obe strani) 2011 – 2013

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so ali imela izkušnjo z uporabo dejavnika v tekočem ali preteklem obdobju.

Poročilo o izvedbi raziskave

Definicija vzorčnega načrta/okvira

Definicija vzorčnega načrta/okvira

Za anketo smo potrebovali reprezentativni vzorec po **velikosti podjetja in dejavnosti podjetja**. Pri tem se velikost podjetja določi s številom zaposlenih:

1. **Mikro podjetja** – od 4 do 9 zaposlenih (direktorja oz. lastnika ne štejemo med zaposlene),
2. **Mala podjetja** - od 10 do 49 zaposlenih,
3. **Srednja podjetja** -od 50 do 249 zaposlenih in
4. **Velika podjetja** - nad 250 zaposlenih.

Dejavnost pa se deli na:

1. **Industrija** – vključuje rudarstvo (B), predelovalne dejavnosti (C), oskrba z električno energijo, plinom in paro (D) in oskrba z vodo; ravnanje z odpakami in odpadki... (E),
2. **Gradbeništvo** (F),
3. **Trgovina** (G) in
4. **Storitve** - vključujejo gostinstvo (I), promet in skladiščenje (H), informacijske in komunikacijske dejavnosti (J), poslovanje z nepremičninami (L), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M), druge raznovrstne poslovne dejavnosti (N), kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti (R) in druge dejavnosti (S).

V vzorec tako ne vključujemo:

1. **preostalih dejavnosti** (kmetijstvo, lov, gozdarstvo ribištvo (A), finančne in zavarovalniške dejavnosti (K), dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti (O), izobraževanje (P), zdravstvo in socialno varstvo (Q), dejavnost gospodinjstev...(T) in dejavnost eksteritorialnih organizacij (U)),
2. **neprofitnih institucij, ki služijo gospodinjstvom** in
3. **podjetij brez zaposlenih**, pri tem direktorja oz. lastnika ne štejemo med zaposlene.

Vzorec so pripravili na SURS. Enote v okviru stratuma so bile izbrane slučajno. Pri izbiri enot v vzorec smo definirali še dve pravili:

1. Najmanjše število enot v stratumu je 30; če je število enot vseh enot v okviru manj kot 30 se v vzorec vključi vse enote.
2. Število zaposlenih pri mikro podjetjih mora biti večje od 4. S tem smo izločili najmanjša podjetja, samozaposlene preko s.p. itd.

Izbran vzorec je prikazan v spodnji tabeli.

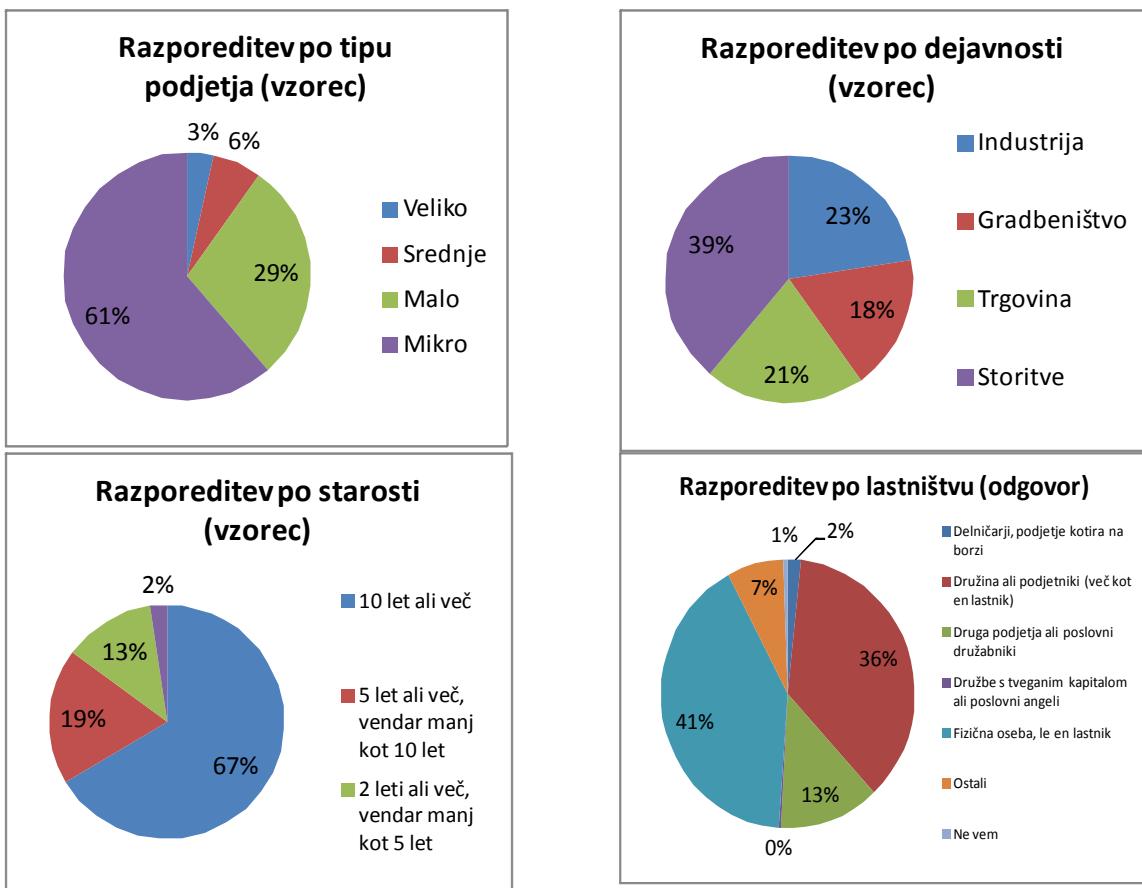
Tabela 1: Vzorec po velikost in dejavnost podjetij.

	Veliko	Srednje	Malo	Mikro	Skupaj
Industrija	30	84	228	330	672
Gradbeništvo	10	30	138	347	525
Trgovina	30	30	169	393	622
Storitve	30	48	323	758	1159
Skupaj	100	192	858	1828	2978

Vir: BS

V grafikonu 1 je prikazana deskriptivna statistika vzorca; pri prikazu smo upoštevali tip podjetja, dejavnost, starost in lastništvo.

Grafikon 1: Deskriptivna statistika vzorca

Vir: BS

Odgovori podjetij

Podjetja so anketo večinoma izpolnila v dogovorjenem času za izpolnjevanje (do 15. 11.); zaradi ponovnega poziva (mala, srednja in velika podjetja) smo anketo podaljšali do 29. 11. Skupno je odgovorilo 974 podjetij.

Skupni odgovor podjetij je bil v 2013 (32 %), kar je mnogo bolje kot v 2012 (16%) in enako kot v 2011 (34%). Mikro podjetja so zopet odgovarjala slabše kot preostala. Podrobnejši podatki so prikazani v tabeli 2. Zaradi slabega odgovora mikro podjetij, njihovih podatkov ne moremo uporabiti.

Tabela 2: Stopnja odgovora med 2011 - 2013 glede na velikost in dejavnost podjetij.

Stopnja odgovora po velikosti podjetja

St. odgovora	2011*	2012	2013
Veliko	49%	55%	72%
Srednje	42%	46%	60%
Malo	31%	26%	51%
Mikro	32%	9%	17%
Skupaj	34%	16%	32%

Vir: BS;

* V 2011 je bilo v vzorcu zelo malo mikro podjetij.

Stopnja odgovora po dejavnosti

St. odgovora	2011*	2012	2013
Industrija	37%	17%	38%
Gradbeništvo	22%	15%	21%
Trgovina	36%	15%	33%
Storitve	33%	16%	33%
Skupaj	34%	16%	32%

Priloga 1: Vprašalnik 2012

BANKA SLOVENIJE **EVROSISTEM**

Priloga 2:

Vprašalnik o dostopnosti finančnih virov za podjetja **November 2012**

Vaše podjetje je bilo izbrano za sodelovanje v anketi o financiranju podjetij. Anketo izvajamo za potrebe Banke Slovenije in je podobna tisti, ki jo izvajata Evropska komisija in Evropska centralna banka, vendar jo Banka Slovenije izvaja v Sloveniji na večjem vzorcu.

Rezultati ankete bodo Banki Slovenije v pomoč pri razumevanju stanja na posojilnem trgu oziroma na področju financiranja podjetij in tudi pri oblikovanju politike v pristojnosti Banke Slovenije ter sooblikovanju monetarne politike Evropske centralne banke.

Individualni podatki o izpolnjevalcu in podjetju bodo strogo varovani v skladu z veljavno zakonodajo. Tovrstni podatki bodo dostopni izključno pooblaščenim osebam v Banki Slovenije. Rezultati analiz, ki jih bomo objavili v javnosti, bodo vsebovali le agregatne statistike, ki ne dopuščajo identifikacije individualnih odgovorov na posamezna vprašanja ali sklope vprašanj.

**Prosimo, da anketo izpolnite do 16. novembra 2012.
Za sodelovanje se vam vnaprej zahvaljujemo!**

Kontaktna oseba:

Uroš Geršak
E-pošta: anketa.dfvp@bsi.si
Tel: (01) 47 19 315

O anketi

Spletne ankete

Prosimo vas, da anketo izpolnite na spletni strani Banke Slovenije. Navodila za prijavo so na hrbtni strani dopisa (priloga 1). Glede na vaše odgovore vas bo program vodil po vprašanjih. Ko odgovorite na vsa vprašanja pritisnite gumb Oddaj anketo.

Opozorilo: Priložena pisna anketa je enaka spletni anketi, vendar je zaradi vejitev spletna anketa bolj razdrobljena.

Ročno izpolnjevanje ankete

V kolikor ankete ne želite izpolniti na spletni strani, izpolnite priloženo anketo in jo prosimo pošljite na naš naslov. Pri tem ne pozabite na koncu ankete navesti ime podjetja za katerega anketo izpolnjujete, saj lahko le tako izpolnjeno anketo uporabimo pri analizi. Pojasnila določenih pojmov so priložena, najdete jih na drugi strani tega dokumenta (priloga 2).

Pri ročnem izpolnjevanju bodite pozorni

Vprašalnik vas vodi po vprašanjih glede na vaš odgovor. Pri določenih vprašanjih so z obrobljenim besedilom zapisani pogoji in navodila za nadaljnje izpolnjevanje ankete. Prosimo, da natančno preberete pogoje in sledite navodilom.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

Pojasnila

Spološne informacije o stanju v podjetju

- 1) **Hčerinske družbe ali podružnice** so vsa podjetja pod nadzorom matičnih podjetij, ki imajo v lasti večino ali celotni delež teh podjetij.
- 2) Med zaposlene štejemo:
 - delavce s polovičnim delovnim časom in
 - delavce s polnim delovnim časom.Med zaposlene ne štejemo:
 - ustavniteljev in lastnikov podjetja,
 - družinskih članov, ki za svoje delo ne prejemajo plačila,
 - zunanjih pogodbnih izvajalcev in
 - delavcev, ki delajo manj kot 12 ur tedensko.
- 3) **Poslovni angeli** so individualni investitori, ki zagotavljajo kapital in/ali "know-how" mladim inovativnim podjetjem.
Prosimo, da izberete najustreznejšo možnost, s tem da pri izbiri odgovora upoštevate lastnike, ki imajo večinski delež v podjetju.
- 4) **Dostopnost do financiranja** vključuje financiranje podjetja, na primer z bančnimi posojili, komercialnimi krediti, lastniškim kapitalom, dolžniškimi vrednostnimi papirji, ostalim zunanjim financiranjem.
Predpisi zajemajo nacionalno in evropske zakonodajo, industrijske in druge predpise.

Financiranje podjetja

- 5) **Zunanji viri financiranja** so viri, ki jih podjetje pridobi pri drugih institucijah. Šem štejemo posojila, subvencije, lastniški kapital, dolžniški kapital, lizing, faktoring, ...
- 7) **Privarčevan zaslužek ali prodaja sredstev:** notranji viri podjetja v gotovini, gotovina iz varčevanja, zadržani dobički, prodaja sredstev.
Subvencija ali subvencionirana bančna posojila: vključuje podporo iz javnih sredstev v obliki garancij, znižane obrestne mese za posojilo in podobno.
Prekoračitev na tekočem računu: negativno stanje na bančnem računu z ali brez posebne kazni.
Kreditna linija: vnaprej urejeno posojilo, ki se črpa v celoti ali deloma, kadarkoli ali z omemjenim vnaprejšnjim opozorilom.
Bančno posojilo: novo ali obnovljeno; brez prekoračitev na računih in kreditne linije.
Komercialni kredit: nakup blaga ali storitev od drugega podjetja brez takošnjega plačila.
Ostala posojila: npr. posojila od povezanih podjetij ali lastnikov, brez komercialnih kreditov; od svojcev ali prijateljev.

Lizing: pridobitev pravice do uporabe fiksnega sredstva (npr. avtomobila ali stroja) v zameno za redna plačila, a brez takošnje lastniške pravice.

Faktoring: prodajanje računov ozioroma faktur drugemu podjetju. To podjetje s terjatvami prevzame njihovo izterjavo.

Lastniški kapital: Kotirajoče in nekotirajoče delnice ali druge oblike lastniškega kapitala zagotovljenega s strani lastnika samega ali zunanjega investitorja.

8) Bančno posojilo: novo ali obnovljeno; brez prekoračitev na računih in kreditnih linij.

Drugo: posojilo povezanega podjetja ali lastnikov, posojilo družine in prijateljev, lizing, faktoring, subvencije, itd.

13) Velika domaća poslovna banka, pretežno v domaći lasti: Nova Ljubljanska banka, Nova kreditna banka Maribor, Banka Celje, Abanka Vipa, Gorenjska banka, SID banka.

Majhna domaća poslovna banka, pretežno v domaći lasti: Poštna banka Slovenije, Probanka, deželna banka Slovenije, Factor banka, KD banka, Delavska hranilnica, Hranilnica LON, Hranilnica in posojilnica Vipava.

Domača poslovna banka, pretežno v tujih lastih: SKB banka, Banka Koper, Unicredit banka, Raiffeisen banka, Banka Volksbank, Hypo Alpe-Adria-bank, BKS bank AG, Zveza bank, Bawag, Banka Sparkasse, RCI Banque Societe Anonyme.

Prosimo, da izberete institucijo, kjer ste dobili največ sredstev.

15) Ostali stroški financiranja, ki niso obrestna mera: stroški, pristojbine, provizije.

Poroštvene zahteve: jamstvo dano s strani posojiljemalcu posojilodajalcu.

Ostalo, npr. posojilne klavzule: dogovor ali pogodbena določba, s katerimi posojiljemalec jamči izpolnitve pogodbenih obveznosti; zahtevane garancije, zahtevane informacije, čas potreben za odobritev posojila.

16) Drugo: posojilo povezanega podjetja ali lastnikov, posojilo družine in prijateljev, lizing ali faktoring, prejeta podpora.

Prihodnja rast in ovire pri rasti

18) Privarčevani zaslužki ali prodaja lastniškega kapitala: notranji viri financiranja podjetja.

Bančna posojila: nova ali obnovljena; brez prekoračitev bančnih računov in kreditnih linij.

Ostalo: posojilo povezanega podjetja ali lastnikov, posojilo družine in prijateljev, lizing ali faktoring, prejeta podpora.

Vprašanje 9: Kaj je (bil) poglaviten namen uporabe sredstev?

	Veliko					MSP					Srednje					Malo				
	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj	Ind.	Grad.	Trg.	Stor.	Skupaj
Kaj je (bil) poglaviten namen uporabe sredstev?	100%																			
Investicije	39%	33%	29%	34%	34%	39%	11%	17%	32%	28%	39%	10%	13%	24%	39%	13%	19%	34%	29%	
Tekoče poslovanje	56%	67%	50%	57%	56%	39%	67%	70%	51%	53%	32%	100%	80%	47%	51%	42%	63%	69%	52%	54%
Prestrukturiranje dolga			17%	7%	4%	9%	11%	3%	5%	7%	13%		10%	7%	10%	7%	13%	2%	5%	6%
Raziskave in razvoj	6%				3%	7%	0%	3%	5%	4%	10%			7%	6%	6%	4%	5%	4%	
Širitev na drug trg (domač ali tuj)		33%		7%	3%	6%	4%	3%	6%	5%	6%			27%	9%	6%	4%	4%	3%	4%
Ostalo					0%	1%	7%	3%	1%	2%					0%	1%	8%	4%	1%	3%

Vir: BS. Podjetja, ki so uporabila zunanje financiranje.

